

VIDOV DAN

LIST ZA KULTURNO ORIENTACIJO JUGOSL. NAPR. OMLADINE.

Izlazi svakog 5og i 20og u mesecu. — Uredništvo i uprava: Ljubljana, Narodni dom I.

Pojedini broj stoji 50 para; godišnja pretplata 10 dinara.

MOM. D. DJORDJEVIĆ, Beograd.

NAŠA REČ.

Živimo u doba, kada se jasno očitavaju novi horizonti, kada se dobijaju širi pogledi, kada se oseća sveži dah jednog velikog, plodnog života. Veliki događaji su preteče još većih, i naš narod, koji je živ sišao sa svoje Golgote, još nije rekao svoju punu reč. Posle tu skoro prohujalih dana, u kojima su se vekovna carstva raspadala kao truli organizam, kao kuća od karata, izbija iz ruševina novi život, sa drugačijim potrebama i jedrijim, zdravijim idejama.

Mi mladi moramo biti svesni doba, u kome smo i mi moramo poći u borbu, koja nas očekuje. Zato ništa lepše i korisnije od iskrene i razumne težnje, da izvršimo punu koncentraciju naših mladih snaga, da odlučno podemo savremenim kulturnim pravcem, i da smelo, bez ustezanja i okolišenja, udarimo na preživlele i štetne predrasude, koje još uvek vladaju u našem javnom životu.

Borbenost, koja se tako snažno ispoljava u svakoj ideji, u svakom pokretu današnjeg mladog naraštaja, dolazi u zgodan čas i nikada se ne može dovoljno nahvaliti. Ta borbenost ima, da nas osveži neophodno potrebnim idealizmom, i da nas spase od grubih materijalističkih prohteva, koji su obuzeli sve duhove i sve društvene slojeve. Ona ima, da nas preporoditeljski izvede iz onog neverovatno uskog kruga ideja, u kome se kreću partijski programi, ili prazne reči ograničenih duhova, ili bolesna prividanja sitnih duša sa paralizom volje i beskrvnim životom.

Neosumnjivo da će neobavešteni popreko gledati na to komešanje i talasanje u omladinskim redovima, verovatno da će biti i neslaganja sa našim idejama, ali je neosporno, da to borbeno raspoloženje prožima danas, ako ne ceo, a ono najveći deo mladog naraštaja.

U ostalom, apsurdno je i smešno tražiti od današnjih mladih pokolenja, da gaje one iste ideale i žive onim istim idejama, koje su imala pokolenja pre dve ili tri decenije, pa čak i pre nekoliko godina. Cilj kulture i civilizacije nije veći nemoćno tapkanje u mestu, život u okamenjenim formulama, ropsko podražavanje starih kulturnih tekovina, nego stalni progres, neumorno kretanje

napred, neprekidno umetanje novih karika u dugi lanac kulturnih tvorevina. To je nesalomljiva logika našega života i svi napori, da se ona sputa ili uguši, ostaju samo — naivni pokušaji. Život hoće novih, modernijih potreba i jačih, punijih ideja, od kojih svaka ima prava na po jedan ograničeni deo vremena a zatim iščezne. Lamartin je sa pesničkom intuicijom, koja otkriva istine, pevao:

Idite! Čovečanstvo ne živi od jedne ideje!

Ono svako veče gasi ideju, koja ga je vodila.

I pali drugu na besmrtnoj buktinji...

Mi smo svesni svoje uloge i svojih zadataka, koji nikako nisu ni laki ni prosti. Pre svega ono protivu čega treba otvoreno, smelo i dosledno ustati jesu stare, preživlele, štetne tradicije, koje jače no išta sprečavaju pravilni duhovni razvitak i kulturni progres. To su obruči, koji koče visoki i slobodni polet misli, gvozdeni lanci, koji priključuju duhove za usku i nekulturnu prošlost. Kakva bezazlenost, kakva ograničenost duha živetu u kojekakvim golim tradicijama, koje ne znače ništa, a naročito danas, kada su nasušne potrebe naroda kudikamo drugačije i, ponajčešće, u otvorenoj suprotnosti sa tim istim tradicijama!

Ne treba, po našoj ukorenjenoj navici, begati od gledanja istini u oči, i ne treba izbeći priznanje, da se danas, u našem javnom životu, događaju i takve stvari, koje zbilja zgranjavaju iskrene i prave prijatelje jedinstva i lepše, bolje budućnosti. Ideal boraca, čije kosti leže rasute po celom Balkanu, verovatno da nije ono, sa čime se sada kod nas velikim delom susrećemo.

Integralno jedinstvo, široko i pravilno shvaćeno, mora, da bude osnovni stav, polazna tačka odakle će kulturni omladinski rad da se širi i grana u najraznovrsnijim pravcima. I to nisu gole reči nego osnovno raspoloženje mladog naraštaja, žive i jake ideje, koje kruže u svima omladinskim krugovima. Ne razdvajanje, otuđivanje i udaljšavanje, nego tesno i neprekidno zbljšavanje. Ne podizanje novih prepreka, nego naglo i odlučno rušenje i onih, koje već postoje i koje je istorija stvorila. Mi moramo biti borci za stvaranje jedne

nove, specifično jugoslovenske kulture, koja će biti izraz naše narodne duše i sinteza dosadašnjih plemenskih, neujednačenih i nerazvijenih kultura.

Mi imamo, da vodimo borbu na različitim stranama, jer su neprijatelji mnogobrojni i susrećemo ih na svakom koraku. Oni su često puta neverovatno opaki, jer su podmukli, skriveni i maskirani. Klerikalizam je jedan od takvih. Sisanjem životne energije, sputavanjem slobode misli, strahovitim ukalupijavanjem duha, klerikalizam je od uvek bio potpora i glavni oslonac reakcije. Klerikalizam je i sam po sebi reakcija. On je, zbilja, mračnjačka reakcija na kulturu i civilizaciju, podmukli neprijatelj naprednoga čovečanstva, savršeni sinonim jezuite, kome «cilj opravdava sredstvo».

Doduše mi u Srbiji klerikalizma nemamo, njega nije ni bilo, i u koliko se gde-gde osećao, on je skrhan još u početku prošloga stoleća. Ali mi dobro znamo, šta znači klerikalizam u Hrvatskoj i Slovenačkoj, i mi smo svesni opasnosti, koja od njega dolazi. Zato mi i na toj strani moramo biti čvrsto grupisani, i mi moramo visoko dići našu zapaljenu buktinju, da ulijemo hrabrosti borcima, koji su klonili, i da rasteramo mračnjačke duhove, koji se boje svetlosti.

Naročito je potrebno u ovakvim i sličnim stvarima biti veoma oprezan i trezven, imati otvoreno oko za sve pokrete u društvu i nauci, i savesno,

—BA, Ljubljana.

Osvoboditev našega naroda, kakor se je izvršila dne 29. oktobra 1918., še ni popolna. Ta dan pomeni sicer konec vlade habsburškoga Dunaja nad našim narodom, ni pa še prinesel konca vladi njegovega najzvestejšega druga — rimskoga klerikalizma. Treba je, da se naša osvoboditev tudi v tej smeri nadaljuje in izpopolni, zakaj le tedaj bomo smeli govoriti z upravičenostjo, da je naš narod svoboden, svoboden ne samo v materijelnem, temveč tudi v duševnem oziru. Delo, ki bo šlo za tem, da se naš narod v resnici in definitivno osvobodi verig rimskoga klerikalizma, smatram za najvažnejšo nalogo vse naše napredne inteligence, ker sem prepričan, da materijelna svoboda brez duševne svobode nima pomena. Oboje mora biti združeno. Na to delo nas danes kliče vsa zgodovina našega naroda, vsi naši veliki možje, od ustanovnikov naše nove kulture Trubarja in Dalmatina, pa vse do današnjih dni nam nalagajo veliko nalogo obračuna z Rimom, z rimskim klerikalizmom, z rimskim katolicizmom.

Rimski klerikalizam, rimski katolicizam — v bistvu eno in isto. Le premalo se tega naša napredna inteligenca zaveda. Zato se je ves njen protiklerikalni boj izčrpaval v nesmotrenem razkrivanju delovanja in drobnih pregreškov njegovih nositeljev. Ni se pa spuščal v stvar globlje. Naša napredna inteligenca in njeno časopisje sta brez prestanka poudarjala, da nikakor nista proti «veri», samo nad politikujočo duhovščino sta se spotikala, ne da bi pri tem pomislila, da katoliški

predano činiti svoju dužnost. Žaloso iskustvo ranjih generacija može nas bar nečemu naučiti. Ko još koa nas nije čuo za one omadinske romantičarske pokrete šezdesetih godina prošloga veka, koji su se i započinjali i završavali retorskim frazama, otužnim tiradama i navalom, bujicom reči? I kako su se surovo rušili svi planovi, svi ideali tih naivnih romantičara, koji su gledali stvarnost, ne onakvu, kakva je, nego kroz svoju zapaljenu i zavitanu maštu?

Toga se treba osobito čuvati i vreli, često puta, neobuzdani mladički zanos, koji navlači ružičastu koprenu na oči, mora ustupiti mesta zrelijem, zdravijem rasudivanju i širim, ozbiljnijim pogledima. Teškoce su tu, one su velike i složene, mi ih vidimo i mi moramo na njih računati. Zato je danas, možda više no ikada, preko potrebno imati na umu one izvanredno tačne Skerlićeve reči, da *jean narod ne živi od retorike*. Rada, širokog, pravilnog i organizovanog rada, hoćemo pre svega.

Mi ćemo ići podignute glave, otvorena oka i odlučno, svesni da moramo biti nosioci novih ideja. Ne prezamo od napora i opasnosti i ne sumnjamo u uspeh. Najzad, jedan od heroja Francuske revolucije, Lazar Karno, tako je divno rekao: «Neuspeh nije greh, kad je čovek sve učinio, da pobeđu zasluži». A mi polazimo u borbu, da obezbedimo pobeđu, ako ne sebi, a ono još mladima, koji će za nama doći.

RIM.

duhovnik mora politizirati, da mora posezati v vsa vprašanja, da mora vselej in povsod izkušati uveljaviti katoliško stališče. Katoliško časopisje je v tem oziru dosti bolj logično. Pred nedavnim časom sem bral v nekem katoliškem listu očitak naprednemu časopisju: «Pravite, da se bojujete proti klerikalizmu — torej se bojujete proti katoliški cerkvi». To je logično in dosledno. Katoliška cerkev smatra sebe in edino sebe za pravo interpretinjo verskih resnic. Zato je nasproti vsemu drugemu nujno intolerantna, zato zahteva, da se ji podredi vse: država in posameznik, znanost in literatura — edino ona je upravičena dajati pravce našemu življenju, edino ona sme predpisovati — da se konkretno izrazim —, kaj smemo čitati, kaj smemo v znanosti akceptirati, kako moramo pri volitvah v postavodajne zastope voliti itd. itd. — kratkomalo, ni ga vprašanja, ni je stvari, kjer bi rimski katolicizam ne zahteval zase svoje mero-dajne in končoveljavne besede, sodbe in obsodbe. To je ta rimski klerikalizam, ki ni nič drugega nego dosledno izpeljani rimski katolicizam. Katolicizam — teorija, klerikalizam — praksa.

Kako logično je znala rimska cerkev svoje principe izvajati, nam kaže ves srednji vek s svojo inkvizicijo, s svojimi grmadami, na katerih so goreli največji borci za svobodo vesti in prepričanja, s svojimi križarskimi vojnami proti heretikom itd. in infinitum.

Pa, ali se morda ni rimski katolicizam v novejši dobi moderniziral? Saj inkvizicije ni več, grmade

se već ne zažigajo in tudi križarskih vojn ni več, brezverci in heretiki hodijo svobodno okoli! Ni se moderniziral! Rim si je ostal dosleden do danes, le moči mu danes manjka, da bi realiziral svoje principe. «Dajte danes rimsko-katoliški cerkvi», piše češki filozof Avguštin Smetana, ki je bil sam katoliški duhovnik, «dajte ji tisto moč, ki jo je imela v srednjem veku, in že jutri bo v vseh mestih, kjer je kaj krivovercev, postavljala grmade in pot fanatizma, ki je prinesel človeštvu že toliko bede in sramote, bo v „čas in slavo božjo“ nadaljevala.»

V zadnjem času berem tu in tam v klerikalnem časopisju mile besede o svobodi vesti in prepričanja, ki je baje tudi točka katoliškega programa. Večje nelogičnosti si ne morem misliti. Čudim se, kako more kaj takega napisati rimski človek. Svoboda vesti in prepričanja in rimski katolicizem sta si bila, sta si in si bosta vedno po svojem bistvu nasprotiva. Kakor hitro bi rimska cerkev akceptirala svobodo vesti in prepričanja, bi v tistem hipu nehala biti to, kar je bila od nekdaj in kar je še danes. Vzemite v roke samo katoliški indeks prepovedanih knjig ali pa prosluli «Syllabus» papeža Pija IX. iz leta 1864., to gorostasno formulacijo cerkvenih principov, kjer se do dna zametuje in preklinja vsa moderna prosveta in vse moderno prosvetno stremljenje. «Anathema sit» — je stalni refren tega res čisto katoliškega izliva neizobraženosti, rimske prevzetnosti in vladehlepčnosti. Kako se indeks prepovedanih knjig in «Syllabus» strinjata s svobodo vesti in prepričanja, sem v resnici zelo radoveden.

A vkljub vsemu temu vidimo dan za dnem, da si naša napredna inteligenca ni čisto nič na jasnem o medsebojnem razmerju rimskega klerikalizma in rimskega katolicizma. Misli, da je lahko protiklerikalna, obenem pa katoliška. Odkod to, da so ljudje, ki trdijo o sebi, da so nasprotniki rimskega klerikalizma, vendarle še vedno for-

malni člani rimskega katolicizma? Mislim, da se ne motim, če rečem, da je ogromna večina inteligence — ne samo pri nas, temveč tudi drugje — ravno v teh vprašanih strahovito površna, lena in materialistična. O stvarih, ki presegajo njene vsakdanje interese, ne premišljuje. Boji se premišljevat, ker bi sicer prišla do zaključkov, za katere nima poguma, da bi jih realizirala. Zado- stuje ji, da semtertja pri čaši vina malo pozabav- lja, da vkljub cerkveni prepovedi bere napredne liste, da voli kandidate naprednih strank in kar je še takih drobnarij. Ne pomisli pa, kako ogromno oporo daje rimskemu klerikalizmu že s samo svo- jo formalno pripadnostjo Rimu, ki zna iz nje na vse strani kovati svoj kapital, sklicujoč se pri vsakem koraku na veliko število teh svojih po imenu pristašev. Prav ti vzdržujejo oro še vedno veliko moč rimskega klerikalizma v državi, v šol- stvu, v politiki, v vsem našem javnem življenju.

Prav zdaj, ko se kuje naši mladi državni ustava, slišimo vsak dan, kaj zahteva Rim zase: nič manj ko odločilen vpliv v najvažnejših stvareh. Ne va- rajmo se z lepimi besedami — tudi v naši državi se z urnimi koraki bliža kot nujna posledica raz- voja kulturni boj, ki se ga slabiči boje, ki si ga na oni, katerim je na tem, da se tudi pri nas raz- mere razbistrijo, žele čim prej. Naloga naše aka- demske inteligence, ki hoče v resnici, ne samo na jeziku, biti napredna, je ta, da se na ta kulturni boj, ki mora priti, pripravlja z vso vestnostjo in resnostjo, pripravlja naj se na ta kulturni boj, ka- terega zadnji cilj je zmaga svobode vesti in pre- pričanja nad rimskim duševnim nasiljem in su- ženjstvom, nad rimskim duševnim jerobstvom, nad nevednostjo in nad neizobraženostjo. Vsa res napredna akademska mladina brez razlike poli- tične pripadnosti naj se združi v eno samo močno in delavno protiklerikalno vrsto, ki bo dosledno vresničevanje novelia «Proč od Rima!» smatrala za svojo najimunitnejšo nalogo.

I. KRZNARIĆ, Zagreb.

NAŠI ZADATCI.

Već prije rata pokretale su razne sile među našom omladinom. Bilo je napetih i teških borba. Na univerzama su se sakupljali ljudi prema mi- šljenju političkom ili kulturnom, da zajedničkim silama radi na nekom stanovitom programu i u je- dnom stanovitom pravcu. Izlazili su razni dački listovi, koji su se ponunjali ili pobijali.

Borba je bilo dosta, znak da i onda nije vla- dalo zadovoljstvo, znak da i onda je bilo dosta uzroka, koji su narušavali unutarjni sklad i iza- zivali reakciju. Omladina, specijalno akademska omladina, stajala je na vodstvu tih omladinskih pokreta, dajući impulza i direktive za taj rad.

Došao je i prešao svjetski rat, velike ideje po- krenule su mase od miliona, a i među omladinom te ideje našle su odraza i među omladinom nu- tarnija energija tražila je svoga izražaja. I izgle- dalo je da će se ta omladina organizovati, da će poći putem rada i izgradnje, no međutim na pr-

vom je koraku akcija zapele i većina omladine razišla se u kavane i javne lokale, da tamo i dalje živi običnim životom, da se i dalje hrani često političkim uvodnim člancima dnevnih novina. Pojedinci sa dubljim nutarnjim životom povukli su se prepuštajući bolje sasma stranačkim demago- zima, koji sa malo fraza našli su povoljan odziv u jednom dijelu omladine.

Nakon prevrata do danas teče već treća godina. Na našim univerzama kod kuće i u inozemstvu studira preko 10.000 mladih energija. U ovo dvije godine prešlo je u život sigurno preko 4000 mla- dih ljudi. Stupili su u život u svim djelovima naše nove države i mi se pitamo, gdje su rezultati tog obnavljanja i preporadanja.

Naš narod ugrožen posljedicama rata gine, bo- lesti, a specijalno veneričke bolesti haraju i stva- rajaju nam generaciju, koja će pasti na teret svojim sugrađanima. Narod ekonomski stradava, inter-

esi nekih grupa neda mu razvoja. Kao posljedica očituje se iseljivanje, koje sve više zauzima maha i koje se i opet vrši posve bezglavo. Neznanje i razni drugi poroci sa svim groznim posljedicama i dalje razvijaju svoje kobne posljedice za nove generacije.

Velika je zadaća te nove generacije, teški su njezini zadaci. Pa ipak danas naša omladina, koja bi imala biti bar neka garancija za bolju budućnost, ta omladina do sada stupivši u život posve se prilagodila žalosnom ambijentu, u kojem žive naš narod ne pokazujući ni najmanjeg znaka o sebi: agilniji pojedinci izgubili su se u pojedinim starim strankama, koje imaju dobar dio suodgovornosti za današnje stanje, dok drugi dio žive tek stoga da žive i udovoljava svojim instinktivnim potrebama, a tek jedna veoma mala skupina radi na kulturnom polju, stvara novine i piše knjige za narod, koji ga s 80 % ne razumije. Naravno da uz postojeće prilike takova poduzeća za tako maleni krug pismenih ljudi ne mogu da donesu onoga ploda, koji bi željeli. Četiri petine našeg naroda osuđeno da živi najnižim životom, životom neznanja i poroka.

Badava sve, mi tih prilika nećemo promijeniti i naš će narodni i državni aparat ići nizbrdice tako dugo dok omladina, budućnost naroda, ne svati svoje dužnosti, dok ona ne udari temelje *novom shvaćanju — novim metodama*. Da tu među omladinom 100 ili 200 pojedinaca u raznim smjerovima nešto stvara, a druge tisuće razgrađuju, to ne može da dovede do onih rezultata, koji bi bili potrebni da našu bolest izliječe.

Nad tim činjenicama mora da se svatko zamisli.

Jugoslavenska napredna omladina, koja je kroz ovo par godina nakon rata kušala da se okupi, stvorila je osnovu za daljnju izgradnju pozitivnoga rada među narodom. To je tek baza, temelj, na kojem treba dalje da se gradi. Nema sumnje, da je jedna od glavnih zadaća omladinskoga rada, da se pripravi za život i svoj budući rad. Sve postojeće škole sa svojom konstrukcijom ne prijavljaju za život već za stanovito zvanje. U tim školama se ide za time, da se svaki pojedinac napuni sa stanovitom količinom praktičnog ili teoretskog znanja, koje mu onda otvara put više

ili manje određenoj karijeri. Briga škole za život jako je minimalna. Hoće li pojedinac kad izađe iz škola koristiti ili štetiti svojoj okolini, hoće li sebi udesiti ugodan i plodonosan rad, hoće li djelovati u ovom ili onom smislu, to školu ni najmanje ne zanima. Glavno je stanoviti kvantum znanja, što će pak pojedinac s njime, hoće li da se posluži u pozitivnom ili negativnom smislu, to se prepušta slučaju.

Ipak nisu točni gornji navodi. Škole su uključivo i srednje prepuštene u izloženom smislu pojedinim konfesijama, koje od najranije mladosti uzmu pojedinca u svoje ruke i djeluju na njega, da postane u kasnijim godinama pristaša koje od klerikalnih stranaka. Ne za uzvišenije ideje, ne za dobrobit i napredak svoj i svojih sugrađana, već za niske interese stranke, koja se u svojim metodama laži i podvaljivanja, blačenja i klevetanja ni najmanje ne razlikuje od drugih stranaka.

To je najveće zlo, najveći nemoral današnje škole.

Drugi uplivi u pojedinim povjestima književnosti eliminirani su na minimum pomnim izborom lektire, koja se pruža daku; a ako koji i dođe izvan škole do pojedinih knjiga, to je nesistematski i posve slučajno bez izbora, bez reda i bez kriterija.

Jugoslavenska napredna omladina protiv tih abnormalnih prilika ustajat će svom svojom odlučnošću. Ona u prvom redu hoće, da u svojem radu položi glavnu težinu na *samoodgoj*, a glavni joj je cilj stvoriti čovjeka: *koji će svuda i svagdje, na svakom mjestu, u svakoj prilici djelovati i ostati kao dobar čovjek, kao dobar Jugosloven*. Ne može da bude dobar Jugosloven onaj, tko nije u prvom redu uzgojen u gornjem smislu. Najodlučnije pobijamo dvostruki moral pojedinih ljudi i pojedinih stranaka. Mi netrebamo jeftinih uspjeha, a što stvaramo bit će trajno. U prvom redu individue — pojedince, a onda će sve dalje samo od sebe slijediti. Za izgradnju individua trebamo godine, ali kad je stvorimo imamo garancije, da će oni svoje čitavo djelovanje staviti na raspolaganje dobru naroda, iz kojega su proiztekli.

U tom duhu i tom smjeru moramo nastaviti i učvrstiti naš rad.

S. B., Ljubljana. „NARODNOST JE LE V TOLIKO OPRAVICENA, KOLIKOR SLUZI MESIJI IN NJEGOVI CERKVI.“

(Zora-Luč, 1920. Br. 3—4.)

Katolicizem je po besedi in po svojem bistvu internacionalen. Protinaroden pa mora biti iz težnje, da se ohrani, kajti globlji razmah narodnosti more povzročiti katolicizmu le škodo.

Gorenja trditev nam postane popolnoma umljiva, če razmotrimo nastopna dejstva. Katoliška cerkev se je iz prvotno popolnoma duhovne družbe razvila do sedanjega stališča, ker je stopala po stopinjah, ki jih je zapustil svetovni rimski imperij, od katerega je prevzela organizacijo, jezik in v gotovi meri tudi njegovo misijo. To mis-

jo je nadaljevala takrat, ko so si novodošli narodi prizadevali prisvojiti in nadaljevati rimsko civilizacijo. Te narode je mogla katoliška cerkev brez posebnega truda zajeti v svojo vplivno sfero, ker niso imeli skoro nikakih plemenskih, oziroma kulturnih tradicij. Kakorhitro se je dodobra izživela ideja rimskega imperija, se je prvi osamosvojil vzhod, ki je imel močno, z romansko nezdržljivo kulturno tradicijo. Enak, z narodno-psihološkega stališča nujen pokret znači reformacija, ki pomenja osamosvojitve razvijajoče se german-

ske individualnosti od romanskega katolicizma. «Veliki razkol reformacije je nujna posledica tolačenja ene in iste verske knjige od strani različnih plemen, namreč onih na severu, ki so sama hotela razpravljati o svojih verskih nazorih in dati pravila svojemu življenju in onih na jugu, ki so glede neodvisnosti in neodvisnega duha zelo zaostala» (Le Bon). Pri romanskih narodih opazimo z rastočo narodno individualnostjo tendence po narodno-individualnem pojmovanju verstva. Enaki pokreti nastajajo pri narodih, ki bodo mogli vsled osvoboditve živeti intenzivnejše narodno in samostojno kulturno življenje (Češkoslovaška, Narodna cerkev).

Razvoj psihe narodov in tudi posameznikov nima tendence po izenačenju, temveč po vedno večji diferenciaciji. Zadnje pridobitve v političnem oziru bodo omogočile vsem narodom razvoj v močne kulturne edinice, kar je mogoče le s poglobljenjem in individualiziranjem narodne duše. Najsi in »zunanji« svet (v smislu Ostwaldove disipacije) tendenco po izenačenju (in bodo morda imela socijalistična stremjenja v tem in samo v tem oziru nekaj pozitivnega uspeha), gre razvoj v duševnem svetu v diametralno nasprotno smer. Razvoj stremi za vedno večjo diferenciacijo narodnostnih enot v kulturnem in psihološkem oziru in zato so vsa stremjenja za kakimi »duševnimi« internacionalami te ali one barve brez globlje stalnosti. Z razvojem plemenske duše se oblikuje tudi njen verski moment v smislu individualnega pojmovanja, ki ne more biti vedno enak romansko-katoliškemu.

Slovanska duša se v verskem momentu bistveno razlikuje od romanske, ki je izobrazila katolicizem do njega današnje oblike. Slovani niso imeli dogmatske vere, njih vera je bila skupina nraavnih načel in več ali manj pesniških predstav o razmerju med dušo in telesom: bila je to življenska morala in pesniška metafizika. Vera je dajala Slovanom predvsem smernice nraavnega življenja, ni

mu bila vera dogma in formalnost. Popolnoma tuj slovanski duši je klerikalizem, ki je zanjo borba za oblast pod plaščem vere in oskrnjanje verskih svetinj (Danilevskij). Danes nam prikazuje nepremostljiv prepad v pojmovanju verskega momenta od strani slovanske in romanske plemenske duše G. Ferrero («L'Europa giovane»), to je versko čustvovanje v Moskvi in Neaplu. Sveta Moskva kot predstaviteljica tihe, globoke vere v molitvi in dejanju — pa Neapel s politeisti, kjer je religioznost enostavno brutalna in sirova sila strasti za življenjem. Če si ponazorimo še verski fanatizem, ki je posebljen v najbolj katoliškem narodu sveta (Fouillée), v Špancu, je slika še popolnejša.

Naša zgodovina kaže zgled, ki je značilen v vsakem oziru. V kratki dobi hrvatske samostojnosti se je okrepila slovanska duša v tem delu naše ga naroda, ni postala agresivna, temveč ostala — kakor slovanska sploh — defenzivna do skrajnosti. Ves narod s hercegom Slavićem na čelu se je uprl takozvani latinski stranki, ki je hotela odpraviti slovansko bogoslužje v prid latinskega. Slavić je plačal predrznost, da je branil svoj jezik, s tem, da je izginil v italijanskem ujetništvu... Zgodovinski razvoj bi šel druga pota, da niso Nemci, Madjari in Osmani preprečili vsak razmah narodnega življenja in razdelili Jugoslovane v razna kulturna in politična območja. Z osvoboditvijo in ujedinjenjem z brati, ki so v narodno-psihološkem oziru bolj razviti, čistejši in kulturnejši, so padle zadnje zapreke; po tisočletnem kulturnem in gospodarskem suženjstvu nam bo mogoče živeti zopet samostojno, neovirano, globlje slovansko duševno življenje. Upajmo in delajmo na to, da se nam bo v kulturnem edinstvu zopet obudila naša zatrta slovanska duša in zaživela v močno kulturno enoto. Zavedajmo se tudi, da smo tisti narod, katerega jezik smatra katolicizem že 1000 let za prebarbarski. Ja bi mogli v njem izražati svoje versko čustvovanje.

JUGOSLOVENSKO DIJAŠTVO.

IZ KALNIH VOD. (Dopis iz Ljubljane) Dasiravno človek nerad poseza v mlakuže, ki ogrožajo obstoj zdravega človeka in ki ga rade potegnejo v svoje vrtince, vendar si ne morem pomagati, da ne bi pogledal malce na ljubljansko „barje“, ki je iz svojih temnih izvirkov začelo bruhati okrog prvega dokumenta naše kulturne pridobitve — teološke fakultete — vode, o katerih se mi zdi potrebno, da si jih ogledamo in naredimo o njih sodbo. — Ze pred menoj je nekdo napisal o našem dijaštvu in njegovih družtvih par besedi. K temu dopisu bi imel tudi še sam podati par dejstev, ne le ker je v interesu akademske časti in najprimitivnejšega pojmovanja poštenosti, marveč ker si iz nevednosti in neorientiranosti dijaštva kujejo kapital elementi, ki ne trpe samo na občutnem pomanjkanju značaja, ampak so prišli v konflikt z akademsko častjo s takimi delikti, ki človeka moralno diskvalificirajo v pošteni akademski družbi in ga kot takega družabno izključujejo. In vendar med ljubljanskim dijaštvom ni tako, ampak ravno obratno. Ne dvomim, da ne bi bilo med nami poštenosti, ne dvomim, da ne bi bilo razumevanja časti, toda nevednost in zaslepljenost tvori baš pri nas most, po katerem plezajo elementi dvomljive moralne vrednosti, da razpasejo ko-

rupcijo in potegnejo še ostalo dijaštvo v manj vreden milje, v katerem naj klije „cvet naroda“, v milje, ki je podoben stoječi vodi, o kateri je vsakomur znano, da se v njej zamore polagoma vsi živi klici, ki jih krapi počasi pohrustajo. V nepoznanju gonilnih sil progressa in skorda s strahom pred njim se je iznašla krilata beseda „nadstrankarstvo“, ki naj bi nekako na mah kondenzirala socijalistično teorijo o enakosti. In da se pripravi teren za ta milje, se je po preudarjanju veličine slovenske kulture postavilo kot nien prvi in najglavnejši element teološko fakulteto Vatikana, pod katerim okriljem naj se razvija uspešno naše nacionalno življenje v severnem kotu Jugoslavije, kjer nam na jugu gleda Kvirinal čez mejo in pljuska ob nas val romanske kulture, kjer nam bo na severu prej ali slej gledala pruska „pikelhavba“ proti Trstu, ki bo skušala ojačiti pojemajoči vpliv germanske kulture med nami. Izborni smo pogodili nacionalno-kulturno zadačo Slovencev v Jugoslaviji in ne smemo se čuditi, da nam ne gre pri takem stanju vse tako, kot bi želeli. Mnogo jih je nasledilo in mnogo jih je še obsedelo. In ta atmosfera je pripravljena kot za nalošč, da uspava, da otopi človeka; je kot ustvarjena za eksperimentacijo ljudi, ki se skušajo rehabilitirati, ker so drugod obrizgani že do vratu in se jih stari znanci s studom spominjajo. Nobena stvar me ne

spravi tako iz ravnotežja, kakor če vidim moralno diskvalificiranega človeka, ki se postavi množici na čelo, domišljajoč si mogoče še, da ji mora biti celo za vzor. Dasiravno se nerad spuščam v osebnosti, vendar se mi zdi potrebno, da z ozirom na akademski ugled ljubljanske visokošolske omladine napram vsem onim akademikom, ki so študirali leta 1919, v Zagrebu in so danes mogoče še v Zagrebu ali drugod ali v Pragi in ki se z začudenjem vprašujejo, kako je to sploh mogoče, napišem par besedi, da se odpro oči, v katere je bilo nasuto toliko peska, in da spregledajo moralno propalost, ki živi v prepričanju, da ima poštenje v zakupu in na jugoslovensko ljubljansko omladino nekaj monopol. V Zagrebu je bil in se napravil tako med slovensko, kakor tudi ostalo omladino nemogočega. Častni sod je ugotovil tole: Da je bil divjak in obenem član dveh, po naziranju nasprotnih si društev, da je odpiral zasebna pisma svojih sotovarišev in za njimi vohunil, da je v Ljubljani nastopal proti slovenskim akademikom, da je svojim sotovarišem grozil z orožjem, da je v Ljubljani za časa koroških bojev lepil listke z napisi „Jesenice Nemci zasledli, Rateče Italijani“ in z zadovoljstvom opazoval razburjenje našega ljudstva itd. Častni sod mu je odrekol vsako razumevanje akademske časti, ga izključil iz Slov. Stanovske Zveze in Akademskega Doma — iz drugih društev je bil že preje — ter svoj sklep z navedbo vseh pregreškov poslal vsem senioratskim akademskim in ferijalnim organizacijam v vednost. V Zagrebu je postal nemogoč in kot ustvarjena mu je bila v jeseni ljubljanska univerza, kjer ga ni razven njegovih ožjih somišljenikov še nihče poznal tudi od te strani, dasiravno se je marsikaj šepetal, in marsikateri Zagrebčan se je zgražal nad nami, kako da moremo trpeti takega funkcionarja v svoji sredi. Toda ne gre nam toliko za osebo samo — saj v dobrem smislu besede ni itak nobena potencia — pač pa za stvar časti same in za okolico ter duševni milje, ki ga je spravil na tako vplivna in častna mesta. Ako je zadeva taka kot je navedena, se lahko upravičeno vprašamo, čemu in zakaj imamo akademske častne sode? Ako se jim ne pripisuje nikake važnosti in so njihovi sklepi zgolj papir, potem so akademski častni sodi odveč in akademska čast, na katero se pa vendarle vsi sklicujemo, puha fraza. In vendar je akademska čast v nas živa in mislim, da je malokdo, ki se tega ne bi zavedal. Kako je tedaj bilo mogoče, da se je „prezrl“ sklep akademske institucije, in sicer skupne institucije vsega slovenskega dijaštva, ter s tem postavilo ljubljansko dijaštvo v ne ravno „akademično“ luč. Taki elementi so pač možni v ka'nih vodah, kjer razvijajo svoje zmognosti, da v njih ribarijo. Nehote se človeku vsili vprašanje, kakšni morejo biti šele člani one grupe, ki take ljudi sili v ospredje; gotovo je ta izmed njih eden najboljših, ki akademske institucije omalovažuje in njene sklepe ignorira in ne izvaja iz njih nobenih konsekvenc? Ali se more gojiti sploh kaj zaupanja do njih? In brez dvoma je, da njegovi somišljeniki akademiki in starešinstvo ve za nizko zagrebško afero, kjer je bila akademska čast tako grdo pohojena. Pa da preidem takoj v konkretno; zadeva se tiče predsednika akad. društva „Zarja“, predsednika Podpornega društva jugoslovanskih akademikov v Ljubljani“ in v novejšem času iznajditelja dalmatinske narodnosti. Kako si končno svoje zadeve uravnavaio katoliški dijaki sami, in sicer njih interna stvar. Vendar pa moramo kot naprednjaki in načelni nasprotniki zahtevati, da imamo v nasprotnih akademskih vrstah na čelu ljudi, vsaj neomadeževane akademske časti, ako hočemo da jih priznamo vsaj približno sebi enakovrednim. Povsem drugačna stvar je pa pri podpornem društvu, ki je skupno društvo vse ljubljanske akademske omladine. Pri društvu, ki se bori za gnotni obstoj dijaštva, ki razpolaga z visokimi vsotami denarja in od katerega je odvisna eksistenca in študij sto in sto dijakov, pri društvu, ki naj živi največje zaupanje merodajnih oblasti. Lahko se vprašamo, kakšen odij naj leži na ljubljanskem dijaštvu, ki ga zastopajo take osebe? S kakšno pravico smemo govoriti o javni korupciji in pomanjkanju dostojnosti, ako imamo v svojih lastnih vodah smrad, ki ga, namesto da ga odpravimo in ožigosamo, še nagradimo in mu po-

verimo svoje zaupanje? Mnogo je gnilega med nami, pa po navadi je že tako, da vedno gledamo gnilobo drugje, samo pri samem sebi ne. Katoliško dijaštvo je to kandidaturu forsiralo s svojo neizbežno politično rezervo, s teologi, kateri nimajo do podpornega društva drugega interesa, nego da delajo s svojo kliko politiko na račun ostalega dijaštva in se s tem pripravljajo na svoj bodoči „duhovniški“ poklic. So kapitel zase, ti gospodje teologi. S podporo, hrano, obleko, stanovanjem preskrbljeni v svojem internatu, namesto da bi se brigali le za svoj duhovniški poklic, se vtikajo v povsem posvetne stvari ostalega akademskega dijaštva, ne da bi se dotaknili pobližje vprašanja, ako se more njih „veda“ sploh istovetiti z ostalimi znanstvenimi akademskimi fakultetami. Kakšno stališče bi na primer zavzelo dijaštvo napram dijakom, ki bi bili preskrbljeni z vsem v kakem drugem posvetnem internatu? Toda o tem se bi dalo še mnogo govoriti in moj dopis ni tem vprašanjem namenjen. Zdi se mi pa, da podpornemu društvu na stabilnosti njegovih institucij primanjkuje. Pa da se povrnem k stvari sami. Kandidaturo sedanjega predsednika je pripravila omenjena grupa, kateri so po svoji pomoči pripomogli neorganizirani dijaki, ter s tem pomagali zadati udarec v lice akademski časti vseh akademikov. Ta čin ne osvetljuje samo moralnega nivoja katoliškega dijaštva — o tem nam ni treba izgubljati besed — ampak postavi v čudno luč tudi one, ki so k tej „dobro izbrani“ kandidaturi pripomogli do uspeha. In zadeva nima nikakor samo lokalni pomen, ampak prestopa svoje meje tudi na jug, Zagreb in Beograd. Predsednik Podpornega društva ni le oseba, ki stopa skoraj vsak dan v dotiko z vlado, temveč je tudi nekaj reprezentant ljubljanske akademske omladine, ker nimamo še svojega reprezentativnega odbora. Zakaj ga nimamo in kdo ima interes na tem, da ga nimamo, bi bilo dobro zvedeti. Naj omenim nadalje, da je Podporno Društvo član Ekonomskega Saveza v Beogradu, kjer se določajo smeri in nastopi z ozirom na gnotna vprašanja celokupnega jugoslovanskega dijaštva in da je bil na eni izmed sej Saveza, izbran predsednik ljubljanskega Podpornega društva njegovim revizorjem, t. j. revizorjem vseh podpornih društev doma in v tujini. Kdorkoli sploh čuti akademsko, se bo nehote vprašal, v kakšni luči stojimo napram ostali akademski omladini, v Zagrebu, Beogradu, Pragi, Dunaju itd? Nerad se pečam še nadalje s to stvarjo, čutil sem svojo moralno dolžnost, da objasnim zadevo. Na dijaštvu samem pa leži, da napravi v svojih vrstah enkrat temeljit red, ter da pojmovanje svoje akademske časti in ugleda tudi v dejanju pokaže in za vedno zabrani v svoje vrste vstop ljudem takega kova. Predvsem upam, da bodo oni, ki imajo naprednost ne le na jeziku, ampak tudi v srcu, s tako moralno korupcijo temeljito pomedil, ako si hočejo lastiti pravico, da se jih smatra za boljše kot so drugi. Ker je zame omenjena zadeva stvar časti, poštenja in zaupanja, naj navedem sklep častnega sode zagrebške slov. Stanovske Zveze, ki je bil poslan — kot omenjeno — vsem akad. društvom, tovarišem v vednost, da bodo vedeli komu so zaupali tajne svojega položaja in da si bodo mogoče znali razlagati sistem, ki je zavladal v „Podp. Društvu“.

SKLEP častnega sode SZSA, v postopanju proti g. stud. phil. Francu Uršiču, Zagreb, 8. julija 1919. Navzoči podpisani. Gospod stud. phil. Franc Uršič se kaznuje enoglasno z izključitvijo iz akad. doma ter z obvestitvijo njegovih tozadevnih pregreškov na vse jugoslov. akademične, ferijalne in senioratske organizacije, in sicer iz sledečih razlogov. Častni sod je na podlagi ovadbe g. stud. med. Vinka Zalokarja z dne 28. junija 1919, ter iz izpovedi gg. stud. phil. Rudolfa Pipana, stud. med. Viktorja Svajgerja, šumarja Alojzija Zumra, stud. med. Vinka Zalokarja ugotovil: 1.) Da se je kot gost (provizoričen član) jugoslov. akad. društva „Domogaja“ udeleževal akcij druge akademske skupine, katere nazori se ne strinjajo s programom preimenovanega akad. društva, in sicer tudi oficijelno. 2.) Na podlagi verodostojne izjave g. stud. med. Viktorja Svajgerja ter stud. med. Vinka Zalokarja je konstatiral, da je g. Uršič *adprl drugemu adresatu namenjeno*

pismo (kaznivo tudi po kazenskem zakoniku), katero ugotovitev podpirajo še izjave gg. stud. med. Vinka Zalokarja in stud. phil. Josipa Gabrška, da je g. Uršič imel navado stikati po miznicah svojih sotovarišev. 3.) Glede obtožnice z ozirom na vohunstvo si iz pomanjkanja podpirajočih dokazov ni zamogel častni sodničesar bistvenega ugotoviti. 4.) V častnosodnem postopanju se je nadalje dokazalo po izpovedih gg. stud. phil. Ljubo Zupana, stud. med. Vinka Zalokarja, stud. phil. Josipa Gabrška, da je g. Uršič nastopal kot gost „Domogojca“ v Ljubljani proti zagrebškimi akademikom in celo onemogočil nastop tov. Lj. Zupana ter J. Kovača. 5.) Da je razširjal za dobe kritičnih časov (začetkom januarja) vznemirjajoče novice, katerih učinek je vsakomur znan. Po soglasni izpovedi gg. sestanovalcev (gg. Kovač, Zalokar, Pipan, Gabršek) se je sam s tem činom hvalil. 6.) Na podlagi izpovedi gg. Spendala, Svajgerja, Pipana ter Gabrška je ugotovil častni sod, da je g. Uršič v prepripi s tov. Zumrom potegnil iz žepa revolver ter grozil islemu na način, o čigar resnosti so bili sotovariši prepričani. 7.) Iz objektivnega presojanja častnega sodega ter iz brezpogojne konstatacije g. Zupana se je ugotovilo, da so priloge II. in III. pisma g. Uršiča, dasi je on njihovo provenienco tajil. Glede trditve v prilogi IV., da mu je bila ista ukradena iz žepa, se je konstatiralo, da je ista trditev navadna laž. Iz vseh teh podatkov pod 1.), 4.), 7.), kateri pričajo o popolnem pomanjkanju akademske časti, dalje še iz njegovega nastopa pred častnim sodom dne 3. ter 5. t. m., nadalje vsled izključitve iz jugoslov. akad. društva „Domogojca“ ter neopravičljivega dejstva, da je povzročil v Ljubljani kratek stik električne naprave ter še drugih slabih lastnosti, je prišel častni sod do zaključka, da manjka g. Uršiču vsako razumevanje akademske časti in nastopa ter smatra zaradi tega početkom navedeno kazeno z ozirom na njegovo mladost za enkrat kot zadostno. Kazen stopa v popolno veljavo takoj, s pridržkom, da sme g. Uršič do 15. t. m. (julija 1919.) gostoljubnost akademskega doma uživati. — Rudolf Kropivnik l. r., stud. phil.; Mravljec l. r., abs. m.; Detela, Cigale l. r., abs. m. — Prečital in na znanje vzel dne 9. julija 1919. Franc Uršič l. r., stud. phil.

DIJAŠKA STROKOVNA DRUŠTVA.

CERCLE AMITIES BELGO-YOUGOSLAVES V GENTU. Kakor posnemamo po „Trgovinskem Glasniku“, študira na univerzi v Gentu v Belgiji nad 100 naših študentov, ki so jako agilni. Z belgijskimi tovariši so osnovali društvo „Cercle Amities belgo-yougoslaves“. Glavni cilji društva so sledeči: 1. moralno in intelektualno zблиžanje obeh narodov in 2.) energično delo na zboljšanju trgovskih in ekonomskih odnosov med Belgijo in Jugoslavijo. Pokrovitelja društva sta jugoslovanski poslanik v Bruslju g. Marković in pa gentski župan. Naši dijaki delajo pred vsem na realiziranju druge točke programa. Da bi naši trgovski in industrijski krogi prišli v čim tesnejšo zvezo z belgijskimi trgovci, so osnovali dijaki informacijski bureau, ki si je stavil za cilj, da saopčava vzajemne ponudbe industrijskih produktov. To bi bila najboljša prilika našim trgovcem, da pridejo v zvezo z belgijskimi industrijalci, od česar bodo i eni i drugi imeli obilo koristi. Bivša kraljevina Srbija je bila preplavljena s produkti Centralnih veselil, trgovske zveze z Belgijo in Francosko so bile minimalne. Nemčija je začela prav v zadnjem času s propagando, da zadobi v Jugoslaviji svoj trg kot ga je preje imela v Srbiji. Naloga „Amities belgo-yougoslaves“ je, da prepreči to nemško ofenzivo in da zveže naše trgovce z belgijskimi. Informacijski bureau je pričel z delovanjem dne 1. februarja t. l. Kar se tiče prve točke programa, ga skušajo naši dijaki realizirati na ta način, da proslavljajo važnejše jugoslovanske spominske dneve skupno z belgijskimi tovariši. Tako proslava se je vršila na dan sv. Save v gentskem gledališču z bogatim programom. — Agilnim tovarišem v Gentu želimo na tem polju mnogo uspehov; zlasti še na zблиžanju belgijskega in našega naroda, ki sta v svetovni vojni pretrpela največ težav.

NA LJUBLJANSKI UNIVERZI se je osnovalo „Udruženje dalmatinskih akademikarar“. Svrha društva je, da zastopa staleške interese svojih članov in da skrbi za ubožne dalmatinske akademike.

DIJAŠKO-SOCIJALNI VESTNIK.

IZVEŠTAJ JUGOSLOVENSKEG AKADEMSKEG POTPORNOG DRUŠTVA U BECU ZA GODINU 1919/20. Namen tega izveštaja je — kakor pravi društvo samo — da „objelodanjenjem rada i nastojanja udruženja akademikarar u Becu, pobudi za ovo zaslužen interes u jugoslavenskoj javnosti, kako bi ga sva potpuno mogla sa svim za daljnje opstojanje društva potrebnim sreustvima“. Ni moj namen, izreči kritiko izveštaja, niti kritike idejnega ali upravnega delovanja društva, ampak poudariti hočem le par momentov in statističnih podatkov, ki nam v tej brošuri osvetljujejo bedo, v kateri živi jugoslovenska visokošolska omladina na Dunaju. V prvem, splošnem delu prinaša izveštje članek Z. B-ja: Svjetonose in grobarič! V kratkih potezah nam piše slika krivdo domovine, ki po svojem osvobojenju pozablja na idejne prvoborilce-visokošolce in jih prepušča gladi in smrti v tujini. Pozivlja jugoslovansko javnost, da se že enkrat predrami in pomaga, dokler se še da zamujeno popraviti. V drugem spisu nam dokazuje dr. S. Santić o „Prednosti študija na bečkim školama“. Z dobro podprtimi dokazi ovrže mnenje in razne predsodke, ki se vzdržujejo pri jugoslovanskih oblastih proti študijam na Dunaju. Misli člankarja so precej pravilne, čeravno ne moremo z njimi povsem soglašati. Sicer pa je članek zelo dobrodošel in potreben ne samo za naše oblasti in javnost, ampak v veliki meri tudi za naše mlajše akademike. Glavni del izveštaja pa zavzema poročilo o organizaciji in poslovanju društva v letu 1919/20. To poročilo, ki obsega veliko materijala, je jako interesantno. Naj ravedem najprej nekaj statistike. Društvo je štelu koncem leta 1919/20. vsega skupaj 694 članov iz vseh pokrajin naše države. Med temi jih je bilo 38 iz zasedenega ozemlja. Od vseh članov jih je uživalo samo 148 letne podpore. Po študijah je bilo največ medicincev 213, eksperimentalnih akademikov 177, tehnikov 121, šumarjev 87, filozofov 45, pravnikov 26, veterinarjev 10 in naposled še 11 konservatoristov in 4 na akademiji lepe umetnosti. Zalostna je slika, ki nam jo nudita blagajna in ekonomat društva. Od celokupnih dohodkov 904.000 kron n. a. je bilo samo 223.000 kron n. a. darov, vse drugo so doprinosi članov samih. Za živčje je ekonomat menze izdal čez 830.000 kron n. a. a dobil je darovane hrane v vrednosti za okroglo 200.000 kron n. a. Letna bilanca izkazuje 1,962.413 kron n. a. aktive in 2,120.240 kron n. a. pasive. Primitivnost društva je znašal torej 157.827 kron n. a. Toda razven tega, da je delalo društvo z deficitom, ker je prejelo tako malo darov in podpor s strani naših oblasti, je bila še hrana naših študentov v menzi slabša kot v nemških menzah in dunajskih ljudskih kuhinjah. To pa ne zaradi slabega gospodarstva ali morebitnih defraudacij, ampak čisto enostavno, vsled slabih in nezadostnih gmotnih prilik društva. Iz statistike je razvidno, da se je plačalo za hrano, ki jo je posamezen član v enem mesecu zavžil, nekaj čez 400 K. In sedaj pomislite: mesečno 400 kron n. a. za hrano na Dunaju! Končni rezultat razmotrivanja, ki ga nam podaje referat v „ishrani menze“, je ta, da so naši visokošolci mesto 3000 kalorij (fiziološka norma), potrebnih za preživljanje delujočega človeka, vdobivali dnevno samo polovico tega (okrog 1500 kalorij) in to — kar je treba še posebej naglasiti — konstantno skozi osem mesecev. Hrana je bila monotona, mesec za mesecem zelje, krompir, ječmen. Mesa niso včasih videli po dva do tri mesece; v 249 dneh so ga imeli 27 krat, a še to j ebilo le suho meso. Kruha ni bilo ves teden nikdar, razen vsako nedeljo četrt hlebca — namesto večerje. Ni torej čudno, da so mnogi oboleli, drugi pa fizično tako oslabei, da so si pokvarili še tisti košček živce, ki so jih rešili iz vojnega časa. Navedel bi lahko še mnogo, toda mislim, da nam ta statistika zadostuje. Prikazuje nam dobro organizacijo študentske samopomoči in težko delo za

vzdržavanje glavne institucije — akademske menze. Na drugi strani pa nam stopa pred oči velika beda, v katero je obsojeno jugoslovensko študentstvo na Dunaju. Naj omenim še žalostno dejstvo, da je bila prisiljena naša akademska omladina prosjati za živež pri dunajskem uradu za ljudsko prehrano. In ta lačna in bankerotna nemškoavstrijska republika je imela odprte roke tudi za naše jugoslovanske državljane-študente ter jim pomogla. Bogata, agrarna in živeža polna Jugoslavija ni imela kruha, da bi z njim nasitila želodce naše takozvane „nabudne omladine“! Društvo se je skozi celo leto vztrajno borilo za pomoč s strani naših državnih oblasti. Za delegate, ki so romali od centralne vlade do pokrajinskih, je društvo izdalo do 50 000 kron. Toda skoro vsa pota in spomenice so ostale brezuspešne. Same obljube in lepe besede pa ne utešijo gladu. Vlada naj stopi s fakti ne dan in naj enkrat že reši študentsko gmotno vprašanje! Edino s tem bo pokazala, da ji je res na tem, da dobi država zdravo in naučeno inteligenco, katero tako zelo potrebuje. To izvestje je društvo poslalo centralnim in pokrajinskim vladam, univerzam in drugim visokim šolam, profesorjem, zdravnikom, narodnim poslancem, časopisju, bankam, akademskim društvom itd. V koliko je izvestje doseglo svoj namen, še ne moremo spoznati. Po informacijah z Dunaja je tam položaj našega študentstva še slabši nego je bil lansko leto. — *Svodin.*

INTERNACIONALNA ORGANIZACIJA STUDENTSTVA.

INTERNACIONALNI STUDENTSKI KONGRES V PRAGI. O priuki otvoritve francoskega vseučilišča v Straßburgu se je vršil tam internacionalni kongres študentov iz vseh zaveznih in nevtralnih držav; zastopani so bili tudi jugoslovanski akademiki. Na tem kongresu je bila stvorjena „Confédération Internationale des Etudiants“. Sklenio se je, da se vrši prihodnji kongres v Pragi. Češko dijaštvo je začelo delati z mrzlično hitrostjo priprave za kongres, ki se vrši od 29. marca do 6. aprila. Pred zasedanjem kongresa priredi inostranski odbor centralne zveze českoslovskega študentstva tri skupine izletov po ozemlju českoslovske republike, da spoznajo inostranski dijaki češke prirodne krasote in industrijo. Izleti so organizirani na Slovaško, dalje v večja industrijska centra kot v Ostravo, Kladno in Pízenj, nato v Karlove Vare in Marianske Toplice. Po povrnitvi izletnikov se prične dne 29. marca oficijelni del kongresa pod častnim predsedstvom predsednika českoslovske republike T. G. Masaryka. Program je sledeč: 1.) internacionalni študentski odnosi, 2.) organizacija študentov, 3.) moralne in materialne prilike študentov, 4.) šport. Kongres obiščejo francoski, španski, angleški, belgijski, holandski in jugoslovanski dijaki. — Za udeležence kongresa so dovoljene razne ugodnosti, med njimi tudi znižanje konzularnih pristojbin za vidiranje za polovico.

UNIVERZITETNI VESTNIK.

MEDNARODNA ŠOLA ZA MEDNARODNO PRAVO V PARIZU. Na zunanjo službo (diplomatično in konzularno) smo gledali Jugoslovani v bivši avstro-ogrski monarhiji z nekakim respektom ter jo smatrali kot častno in bogve kako prijetno. Castna je morda bila za nas, ker se je moral v stari Avstriji reflektant izkazati z lastnimi prejemki v znesku 12.000 kron, poleg tega je moral biti „von“ in kajpada nemške ali madžarske narodnosti. Prijetna morda, ker smo imeli samo meglene pojme o njej. Živimo v demokratični državi, ki rabi veliko novih moči; zato je vsakemu izmed nas pot prosta, če je le zmožen. Odprla so se nam tudi vrata k zunanji službi, ki je bila prej za nas nedosegljiva. Ker sem naletel slučajno na kratek članek v „Revue Générale de Droit International Public“ 1920. Janvier-Avril, ki razpravlja o novi diplomatski šoli, naj mi bo dovoljeno par vrstic o tem napisati. Omenjeno naj bo, da imajo Francozi imenitno šolo za zunanjo službo v svoji „L'École

libre des sciences politiques“, katero je obiskoval med drugimi tudi českoslovaški politik in državnik dr. Kramar. Ali Francozi se s tem niso hoteli nikakor zadovoljiti; ustanovili so lanskega leta novo šolo: L'École internationale de droit international“ (mednarodno šolo mednarodnega prava), ki naj bo nekako svetovno središče za proučevanje mednarodnega prava, ki je postalo po petletni vojni silno važen faktor, in obenem naj se sinovi vseh narodov na tej šoli izurijo za zunanjo službo. Svetovna vojna je nagromadila toliko problemov mednarodnega prava, da je postal tak inštitut naravnost nujno potreben; novonastale države rabijo za izpopolnitev diplomatskega in konzularnega kora novih moči, ki naj se izvezbajo na tej šoli. Misel za ustanovitev te šole je izprožil v prvi vrsti Alejandro Alvarez, generalni sekretar ameriškanskega inštituta za mednarodno pravo in Paul Fauchille. Vsi slavni državniki raznih držav so se pridružili tej ideji ter so vstopili v častni komité te šole: Ador, bivši prezident Švice, Balfour, znani angleški konservativni državnik, Beneš, češki zunanji minister, Léon Bourgeois, znani francoski politični pisatelj Hanotaux, francoski zgodovinar in bivši minister zunanjih zadev, Hymans, belgijski državnik, Poincaré, bivši francoski prezident, Ribot, bivši francoski ministrski predsednik, Scialoja, laški zunanji minister, Take Jonescu, rumunski državnik, Venizelos, grški državnik, ter naš minister g. Vesnić. Nova šola ima dvojen značaj. Prvič je specialna šola za mednarodno pravo, ki bo na tej šoli podrobno obrabano iz diplomatskega, vojaškega in gospodarskega stališča. Drugič je pa ta šola mednarodna v pravem pomenu besede. Mednarodne kapacitete bodo imele priložnost spraviti svoja mnenja o mednarodnem pravu na mednarodni forum. Namen šole pa je pred vsem, skrbeti za naraščaj za diplomatsko in konzularno službo. Predavanja se začno vsako leto 1. decembra ter trajajo do 15. julija; samo letos, prvo leto, so se začela šele 5. januarja. Študij traja dve leti. Predavanja za prvi semester prvega leta so med drugimi sledeča: Bourgeois: Mednarodna morala, Larnande: Društvo narodov, Lapradelle: Mednarodno pravo, Le Fur: Sistem in filozofija mednarodnega prava, Alvarez: Nova doba mednarodnega prava, Amerika in mednarodno pravo v 19. stoletju in za čas vojne, Eisenmann: Českoslovaška in mednarodno pravo. V seminarjih vajah se prebirajo v prvi vrsti mirovne pogodbe n. pr.: Basdevant: Pogodbe Francije itd. Vpisnina za celo leto znaša 400 frankov, za uporabo juridične knjižnice 30 frankov. Ob koncu študija se dobi po položenem izpitu diploma, ki je potrebna za vstop v zunanjo službo. Upajmo, da bo ta novi francoski inštitut za mednarodno pravo ravno tako znan in slaven kot „L'École libre des sciences politiques“ in da bo naša vlada skrbela, da bodo vrata v to šolo odprta tudi marsikateremu Jugoslovancu, saj ravno mi potrebujemo največ izvežbanih diplomatov.

Anton Urbanc.

FREKVENCA NA LJUBLJANSKI UNIVERZI v zimskem semestru leta 1920./21. je bila sledeča: filozofov 174, juristov 381, medicincev 98, tehnikov 318, teologov 97; skupaj 1068 slušateljev.

PREUREDBA JUGOSLOVANSKIH UNIVERZ. Kakor smo izvedeli iz verodostojnih virov, so vse vesti, ki krožijo zadnji čas med akademsko omladino o preuredbi jugoslovanskih univerz, da bo namreč v vsakem univerzitetnem mestu le po ena do dve fakulteti, doslej brez vsake podlage. Dejstvo je le, da se vrši v kratkem v Beogradu konferenca, kjer bodo zastopane vse naše univerze; razmotrivalo se bo na tej konferenci o izenačenju zakonov in ustroja vseh jugoslovanskih vseučilišč.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Vsled pomanjkanja prostora smo morali več stvari odložiti na poznejši čas. Tovariše, ki so nam poslali dopise, prosimo da potrpe.

Odgovorni urednik: Evgen Lovšin. — Last konzorcija „Vidovdan“. — Tiskala Delniška tiskarna d. d. Ljubljana. — Glavni urednik: Bogo Teply.